

Nr 20

Försvarsutskottets betänkande med anledning av förslag i propositionen 1974:75 om ändrad utbildnings-, övnings- och förrådsverksamhet inom civilförsvaret jämte motioner.

I propositionen 1974:75 angående vissa organisations- och anslagsfrågor m. m. rörande försvaret har Kungl. Maj:t (försvarsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för ett nytt utbildnings- och övningssystem och de grunder för en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation för civilförsvaret som departementschefen har förordat,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra förslagen och som inte innebär ändringar i civilförsvarslagen.

Med anledning av Kungl. Maj:ts förslag har väckts motionerna 1974:1646 och 1974:1649—1650.

Propositionen

Kungl. Maj:ts förslag behandlas i propositionen på s. 9—29.

Bakgrund

Civilförsvaret anordnas dels som allmänt civilförsvär, som omfattar lokalt civilförsvär i civilförvarsområden och regionalt civilförsvär i form av undsättningskårer m. m., dels som verkskydd. Enligt civilförsvarslagen (1960:74) är varje svensk medborgare som bor i landet fr. o. m. 16 och t. o. m. 65 års ålder skyldig att tjänstgöra i civilförsvaret så långt hans kroppskrafter och hälsotillstånd medger (civilförsvarsplikt).

För utbildning begränsas tjänstgöringsskyldigheten till högst 30 dagar. För civilförsvarspliktig som har krigsplacerats i högre befälsbefattning eller i annan befattning som kräver särskilda insikter eller färdigheter får utbildningstiden utsträckas till högst 60 dagar. Varje civilförsvarspliktig är utöver grundutbildningen skyldig att delta i övning högst 60 timmar under varje följd av tre kalenderår.

Närmare bestämmelser om högsta antal dagar eller timmar för grundutbildning av de olika utbildningskategorierna har fastställts av Kungl. Maj:t i utbildningskungörelsen (1960:655) för civilförsvaret. Utbildningen av per-

sonal i olika befattningar sker enligt utbildningsplaner som har upprättats av civilförsvarsstyrelsen och fastställts av Kungl. Maj:t.

Utbildningen inom civilförsvaret bedrivs som heltidsutbildning, deltid-utbildning eller kombinerad heltids- och deltidutbildning.

Enligt nuvarande riktlinjer skall krigsorganisationen övas enhetsvis med i princip fyra års intervall. Vissa ledningsorgan bl. a. för ledning av utrymning och mobilisering skall övas vartannat år. Med undantag för övningar med undsättningskårer, i vilka de tjänstgöringsskyldiga fullgör tid som inte har tagits i anspråk för tjänstgöring i krigsmakten, genomförs övningarna som deltidsovning eller under lördagar och söndagar, dvs. i princip på den civilförsvarspliktiges fritid.

Övningsverksamheten omfattar f. n. övning med ledningscentraler och fältstaber (ca 20 timmar vartannat år), övning med personal för utrymning och mobilisering (9–12 timmar vartannat eller vart fjärde år) och enhetsövning med grupp (7 timmar vart fjärde år).

Utbildning och övning inom civilförsvaret sker såväl centralt som lokalt inom länen. Den centrala verksamheten är förlagd till skolor i Rosersberg, Katrineholm, Sandö och Revingeby. Dessa ingår i civilförsvarsstyrelsens utbildningsbyrå. Utbildning och övningar vid de centrala skolorna leds av heltidsanställda lärare och sker delvis i internatform. Den lokala utbildningen leds av civilförsvarsstyrelsen men administreras av länsstyrelserna. Övningarna sker huvudsakligen lokalt och under ledning av länsstyrelserna. Utbildning och övning av verkskyddspersonal kan genomföras central, lokalt eller, efter länsstyrelses medgivande, av den som är skyldig att organisera verkskydd.

Civilförsvarsstyrelsen leder civilförsvarets materielhantering i fred samt svarar för anskaffning av materiel direkt eller genom direktiv till länsstyrelserna. Länsstyrelserna administrerar förrådsverksamheten i länen. De ansvarar också för att civilförsvarets mobilisering i resp. län planläggs och genomförs. I länsstyrelsernas försvarsenheter ingår en byråinspektör som handlägger bl. a. sådana frågor.

Med Kungl. Maj:ts medgivande har civilförsvarsstyrelsen bedrivit försök med koncentrerad utbildnings- och förrådsverksamhet i Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. Försöken har varit förlagda till civilförsvarsskolan i Revingeby. Utbildning och viss övningsverksamhet som avser dessa län har genomförts i Revingeby. Dit har också ansvaret för den fredstida förrådshanteringen förts över från berörda länsstyrelser.

Civilförsvarsstyrelsen har våren 1973 redovisat resultatet av försöksverksamheten i en slutrapport. Styrelsen har därefter i samband med sin programplan för perioden 1974/75 – 1978/79 kommit in med förslag till utbildningsprogram för det lokala allmänna civilförsvaret och till fredsorganisation för utbildnings- och förrådsverksamheten.

Civilt försvarsstyrelsens förslag

Civilt försvarsstyrelsen anför att erfarenheterna av den gångna uppbyggnadsperioden har visat att nuvarande utbildnings- och övningssystem har brister. De allvarligaste kvalitativa bristerna anses vara det lägre befälets bristande förmåga att praktiskt leda samverkande enheter i krigsliknande miljö och att manskapet efter avslutad grundutbildning successivt förlorar sina befattningskunskaper. Detta har inte kunnat återhämtas i övningsverksamheten.

Enligt civilt försvarsstyrelsen är det inte möjligt att inom den anvisade ekonomiska ramen för civilt försvar utbilda allt manskap. Styrelsen utgår dock från att organisationen efter mobilisering kan lösa sina uppgifter med successivt växande effekt även om huvuddelen av manskapet inte utbildas i fred. Med denna utgångspunkt föreslås att endast ca 30 % av manskapet för det lokala allmänna civilt försvaret utbildas.

Den omständigheten att endast en mindre del av manskapet utbildas medför enligt civilt försvarsstyrelsen att större krav måste ställas på befälets utbildning. Särskilt höga krav ställs på att befälet och sådant manskap som utbildas har kunskaper om materielens konstruktion, handhavande och vård samt om hur olika praktiska uppgifter skall lösas.

I fråga om utbildningens längd föreslås en utbildningstid om fyra–åtta veckor för befäl i ledningscentraler och högre fältbefäl. För huvuddelen av dessa grupper bör dock utbildningen begränsas till fyra–fem veckor. För gruppchefer föreslås en utbildningstid om tre veckor och för manskap två veckor. För manskap med yrkesbakgrund som är lämplig för tjänsten i det allmänna civilt försvaret föreslås utbildningstiden omfatta en vecka. Sistnämnda utbildningstid bör gälla också för manskap i verkskydd.

Utbildningen bör enligt civilt försvarsstyrelsen genomföras som heldagsutbildning på vardagar och omfatta introduktionskurser, befattningskurser och fortbildningskurser.

Personal ur verkskyddet föreslås få i princip samma utbildning som personal i det allmänna civilt försvaret.

Övningsverksamheten bör enligt civilt försvarsstyrelsen syfta till att skapa samövade enheter. Styrelsen antar att organisationen efter mobilisering kan lösa sina uppgifter med successivt växande effekt även om huvuddelen av manskapet inte har utbildats i fred. Styrelsen framhåller vidare att undsättningsenheterna, som omfattar räddnings-, brand- och sjukvårdsgrupper, bör föras samman till undsättningsplutoner. Plutonerna skall självständigt kunna lösa uppgifter och bör därför vara samövade redan i fred. Förutom att befäl och viss annan nyckelpersonal är väl utbildade i fredstid kräver detta att också manskapet övas i fred. Vid övningstillfället bör manskapet ges den utbildning i självskydd som motsvarar självskyddsutbildningen för allmänheten och därutöver viss ytterligare utbildning i att ta hand om skadade.

I princip föreslås alla enheter genomföra s. k. enhetsövning om tre dagar

för befäl och två dagar för manskap. Vissa enheter bör undantas från enhetsövningar, medan andra enheter övas under kortare tider än de föreslagna, bl. a. enheterna i verkskyddet som bör övas under en dag. Enhetsövningar för ledningscentral genomförs lokalt vid de egna anläggningarna, medan enhetsövningar för de undsättande enheterna genomförs i krigsliknande miljö vid civilförsvarets skolor. Befäl och annan nyckelpersonal bör vidare informeras om planläggningen i eget civilförvarsområde i fråga om mobilisering, gruppering och undsättning m. m. Denna utbildning bör ges inom ramen för en s. k. särskild övning om högst en dag. Vidare föreslår styrelsen att snabbmobiliserbara enheter (S-enheter) övas i mobilisering under en dag, s. k. mobiliseringsövning.

Det föreslagna övningssystemet innebär att alla enheter övas en gång under en fyraårsperiod. Vissa enheter och befattningshavare genomgår därutöver särskild övning eller mobiliseringsövning.

Civilförvarsstyrelsen föreslår vidare att övningarna i princip förläggs till dagtid och att ersättning utgår till de civilförvarspåverkade oberoende av på vilken veckodag övningen genomförs.

I fråga om övningar med verkskydd föreslår styrelsen att de nuvarande civilförvarsorienteringarna för verkskyddschefer och verkskyddsledare utgår och att information i stället ges i bl. a. skriftlig form. Även nuvarande övningar för befäl för undsättande verksamhet vid de största verkskydden föreslås utgå och ersättas med en kaderövning för befäl vid verkskydden. All personal bör regelbundet informeras om det egna verkskyddets uppbyggnad, gruppering, utrustning, mobilisering m. m. Tillgången på lämpliga utbildnings- och övningsanordningar bör tillsammans med rescavstånd för övningsdeltagarna bli styrande för var övningarna skall genomföras.

Civilförvarsstyrelsen framhåller att det bör undersökas, om det är möjligt att öka rekryteringen till civilförsvaret av värnpliktiga. Främst bör en tidig överföring av s. k. B-delsvärnpliktiga från marinen och flygvapnet prövas.

Det föreslagna utbildningssystemet förutsätter enligt civilförvarsstyrelsen att utbildning och övningsverksamhet i stor utsträckning förs samman till anläggningar som kan ge bättre utbildningsbetingelser. För att få tillräckligt stort elevunderlag förutsätts att verksamheten samordnas inom större områden. Övningsverksamheten vid de nämnda anläggningarna kan bedrivas med större enheter och under realistiska förhållanden. Eftersom det av ekonomiska skäl inte är möjligt att skaffa särskild övningsmateriel är det enligt styrelsen nödvändigt att samlokalisera utbildningen och förrådsverksamheten.

Civilförvarsstyrelsen är medveten om att en sammanförd organisation för vissa län kan vara i viss mån negativ för civilförsvarets beredskap. Det är i detta sammanhang viktigt att länsstyrelserna får tillräckliga resurser för mobiliseringsplanläggning.

Civilförvarsstyrelsen anser vidare att den bästa avvägningen mellan en ekonomiskt rationell organisation och hänsynen till eleverna är en orga-

nisation med fem anläggningar.

Civildéforsvarsstyrelsen föreslår att utbildningen, en stor del av övningsverksamheten samt förrådsdriften i fred inom civilförsvaret samlas inom fem områden. Inom varje område bör finnas en skol- och förrådsanläggning som ingår i civilförvarsstyrelsens utbildnings- och utrustningsbyråer. För detta ändamål vill man dels utnyttja civilförvarsstyrelsens nuvarande skolor i Rosersberg, Revingeby, Katrinholm — Malmby och Sandö, dels bygga en ny anläggning för Västsverige i Göteborgsområdet.

Övergången till den nya organisationen kan påbörjas med Revingebyanläggningen, som redan är utbyggd, och kan vara slutförd år 1978 då den nya anläggningen för Göteborgsområdet beräknas kunna stå klar. Vidare bör enligt civilförvarsstyrelsen några lokala övningsfält behållas samt några förrådsfilialer finnas inrättade.

Skolchefen föreslås bli chef för skol- och förrådsanläggningen. Materielhanteringen bör ledas av en intendent som beträffande utbildningsservice får direktiv från skolchefen men i övrigt får anvisningar från civilförvarsstyrelsens utrustningsbyrå.

Civildéforsvarsstyrelsen föreslår att ansvaret för att genomföra utbildningen och en stor del av övningarna samt för hanteringen av all materiel i fred läggs på styrelsen medan länsstyrelsernas försvarsenheter fortfarande bör svara för genomförande av vissa övningar och all mobiliseringsplanläggning.

Civildéforsvarsstyrelsen räknar med att förrådspersonalen genom övergången till den nya organisationen skall kunna minskas från 216 till 134 personer, dvs. med 82 personer. Vidare beräknas huvuddelen av arbetsuppgifterna falla bort för en byråinspektör (förrådsförvaltare) vid länsstyrelsernas försvarsenheter. På skolsidan måste dock vissa lärartjänster och tjänster för administration tillföras.

Civildéforsvarsstyrelsen räknar med en årlig rationaliseringsvinst om 3,5 milj. kr. Den nya organisationen förutsätter investeringar i utbildningsanläggningar m. m.

Civildéforsvarsstyrelsen har berett länsstyrelserna tillfälle att yttra sig över förslaget. Därvid har framkommit att huvuddelen av dessa är positiva eller inte har något att erinra mot att utbildnings- och övningsverksamheten förs samman. Inställningen till förslaget till den del det rör förrådsverksamheten är däremot genomgående negativ. Förslaget anses bl. a. genom förlusten av byråinspektören och det direkta ansvaret för förrådshanteringen leda till att länsstyrelserna förlorar kunskaper som är nödvändiga för mobiliseringsplanläggningen. Länsstyrelserna efterlyser vidare klarare ansvarsfördelning och samrådspågar i organisationen.

Departementschefen

Departementschefen godtar huvuddragen i civilförvarsstyrelsens förslag till utbildnings- och övningssystem för civilförvarspåiktiga. Han anser att

de föreslagna ändringarna av utbildningen för huvuddelen av befälet motsvarar de krav som krigsorganisationen ställer. Det föreslagna övningssystemet anser han vara i princip lämpligt.

Departementschefen biträder förslaget om att utbildning och övning bör genomföras som heldagsutbildning och heldagsövning under vardagar men anser att för personal vid verkskydd övningarna även i fortsättningen i lämplig omfattning bör kunna genomföras på annat sätt än under hela dagar och förläggas till arbetsfri tid. Frågan om i vilken omfattning övning bör genomföras lokalt under länsstyrelses ledning bör enligt departementschefens mening övervägas ytterligare.

En konsekvens av att övning skall genomföras som heldagsövning under vardagar blir enligt departementschefens mening att någon form av ersättning måste utgå. Frågan om ersättning till civilförsvarspåbuds under övning bereds f. n. inom försvarsdepartementet.

Förslaget om att närmare undersöka möjligheterna att öka rekryteringen till civilförsvaret av värnpliktiga hör enligt departementschefens mening samman med det uppdrag i fråga om värnpliktigas utbildning och utnyttjande m. m. som 1972 års värnpliktsutredning har. Han är därför inte nu beredd att ta ställning till civilförsvarsstyrelsens förslag på denna punkt.

Departementschefen anser att civilförsvarsstyrelsens förslag kan ligga till grund för en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation för civilförsvaret och finner den föreslagna uppdelningen på fem skol- och förrådsanläggningar med var och en sitt område lämplig.

Med hänsyn till länsstyrelsernas ansvar för mobiliseringsplanläggningen är det enligt departementschefens mening nödvändigt att deras inflytande över förrådsverksamheten säkerställs på ett bättre sätt än vad som varit fallet under försöksverksamheten i södra Sverige. Regelbundna samråd bör därför äga rum mellan skol- och förrådsanläggningen och försvarsenheterna vid berörda länsstyrelser. Verksamheten vid anläggning bör ledas av skolföreståndaren som chef för hela anläggningen. Ansvaret för verksamheten bör i högre grad än vad civilförsvarsstyrelsen har föreslagit delegeras från styrelsen till skolföreståndaren. Beträffande anläggningarnas organisatoriska ställning i förhållande till civilförsvarsstyrelsen är departementschefen inte beredd att nu ta ställning. Han avvaktar i denna fråga resultatet av den översyn av civilförsvarsstyrelsens organisation som f. n. genomförs av styrelsen och försvarets rationaliseringsinstitut.

Den ändrade uppgiftsfördelningen mellan civilförsvarsorgan och länsstyrelserna innebär att uppgifter förs över från länsstyrelserna till civilförsvarsorgan. Departementschefen anser att personalbehovet vid länsstyrelsernas försvarsenheter bör bedömas med hänsyn härtill. Det bör därvid beaktas att länsstyrelserna har framhållit att de byråinspektörer vid försvarsenheterna som nu handlägger förrådsfrågor även handhar uppgifter avseende mobiliseringsplanläggningen. Dessa uppgifter bör givetvis även fortsättningsvis åvila försvarsenheterna. Den föreslagna omorganisationen påverkar inte upp-

giftsfördelningen i krig eller krigsorganisationen.

Den förordade organisationsförändringen förutsätts leda till vissa personalminskningar inom förrådsdriften. Dessa kommer enligt departementschefens mening att kunna genomföras utan olägenheter för personalen i samband med pensionsavgångar m. m. och vid behov genom omplacering.

De byggnadsarbeten m. m. som behövs för den nya organisationen bör genomföras successivt. Den takt i vilken den nya organisationen införs bör prövas i det årliga budgetarbetet. På samma sätt bör den årliga omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten prövas.

Organisationen för det södra området bör snarast kunna fastställas.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att ta ställning till föreliggande organisationsförslag.

Motionerna

I motionen 1974:1646 av herrar Carlström och Hägelmark (fp) har hemställts att riksdagen beslutar

1. att avslå Kungl. Maj:ts förslag att med frångående av 1972 års försvarsbeslut reducera utbildningen av manskap från 50 % till 30 %.

2. att — utom i vad avser centralisering av utbildningen — avslå Kungl. Maj:ts hemställan om godkännande av de riktlinjer för ett nytt utbildnings- och övningsystem och de grunder för en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation som föreslagits i propositionen 1974:75.

I motionen 1974:1649 av herr Göransson m. fl. (s) har hemställts att riksdagen icke nu fattar något principbeslut om indragning av centralförråden utan uppdrar åt Kungl. Maj:t att återkomma med förslag då i motionen angivna alternativa möjligheter har prövats.

I motionen 1974:1650 av herr Strindberg m. fl. (m, c) har hemställts att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition 1974:75 såvitt avser grunderna för övnings- och förrådsorganisationen för civilförsvaret.

Utskottet

De riktlinjer för utbildningen inom civilförsvaret som riksdagen föreslås godkänna innebär att endast ca 30 % av manskapet för det lokala allmänna civilförsvaret ges grundutbildning. En eventuell förvarningstid inför ett krigsutbrott skall bl. a. utnyttjas för att samöva civilförsvarets enheter. För att möta risken att förvarningstiden uteblir eller blir för kort skall personalen i en mindre del av undsättningsorganisationen ges särskild utbildning med sikte på snabb mobilisering och omedelbar verkan med full effekt. En befattning för ställföreträdande gruppechef inrättas i undsättningsenheterna.

Grundutbildning för manskap avses omfatta två veckor (f. n. en vecka). För manskap inom det allmänna civilförsvaret med lämplig yrkesbakgrund

begränsas utbildningstiden till en vecka. Manskap vid verkskydden ges en veckas grundutbildning.

Huvuddelen av befälet ges en mera omfattande grundutbildning än f. n. För gruppefema ökar tiden från två till tre veckor.

All grundutbildning avses ske som heldagsutbildning på vardagar.

Övningssystemet skall syfta till att skapa samövade enheter. I princip skall alla enheter vart fjärde år genomföra s. k. enhetsövning om tre dagar för befäl och två dagar för manskap. Övningarna bedrivs som heldagsövning under vardagar. Personal vid verkskydden skall dock i viss utsträckning kunna övas på annat sätt än under hela dagar och övning skall kunna förläggas till arbetsfri tid. I systemet ingår särskild övning om högst en dag för befäl och annan nyckelpersonal samt mobiliseringsövning för personal i enheter som skall kunna mobiliseras snabbt.

Till riktlinjerna beträffande utbildning och övning är knutet förslag om en ny organisation för utbildnings-, övnings- och förrådsverksamheten. De grunder för en ny organisation som riksdagen föreslås godkänna är i huvudsak följande.

Utbildning och övningar samordnas inom fem områden i landet. Inom varje område inrättas en skol- och förrådsanläggning (civilförsvarsstyrelsens nuvarande anläggningar i Rosersberg, Revingeby, Katrineholm—Malmby och Sandö samt en ny anläggning för Västsverige i Göteborgsområdet). Varje anläggnings storlek skall ge bättre förutsättningar än f. n. för utbildning och övningar. Samlokalisering av materiel-service med utbildningen och hanteringen av mobiliseringsmateriel avses ge rationaliseringsvinster.

Inga förändringar avses ske beträffande länsstyrelsernas ansvar för beredskap och för planläggning och genomförande av mobilisering. Endast den fredsmässiga hanteringen av förrådsställd materiel förs över till de föreslagna regionala anläggningarna. Länsstyrelsernas oförändrade ansvar för mobiliseringsplanläggningen gör det nödvändigt att deras inflytande över förrådsverksamheten säkerställs. Den ändrade uppgiftsfördelningen mellan civilförsvarsorgan och länsstyrelser påverkar personalbehovet vid länsstyrelsernas försvarsenheter.

Övergången till ny organisation avses medföra en rationaliseringsvinst som civilförsvarsstyrelsen har beräknat till 3,5 milj. kr. per år. Huvuddelen av vinsten ligger i personalminskningar i förrådsförvaltningen. Investeringsbehovet har beräknats till 41 milj. kr. Investeringsstakten avses bli prövad i det årliga budgetarbetet.

I motionerna 1974:1646 av herrar Carlström och Hägelmark (fp) och 1974:1650 av herr Strindberg m. fl. (m. c) hävdas inledningsvis att den centralisering som propositionen innebär står i klar motsättning till principen för ansvarsfördelning inom totalförsvaret att varje myndighet som har ansvaret för en viss verksamhet i fred även skall ha ansvaret för samma verksamhet i krig.

Motionärerna anser att propositionen innebär en avsevärd sänkning av den personella beredskapen genom att dels avse en ytterligare reducering av manskapsutbildningen, dels medföra väsentligt minskade möjligheter att i ett krisläge snabbt höja beredskapen genom en brett upplagd utbildnings- och övningsverksamhet. I fråga om övningarna (repetitionsutbildningen) ifrågasätter motionärerna om man inte skulle få bättre effekt i ett system med två års övningsintervall och 7 timmars övning för manskap varje gång.

Även den materiella beredskapen kommer enligt motionerna 1974:1646 och 1974:1650 att försämrats påtagligt om propositionen bifalls. Motionärerna vänder sig mot att länsstyrelserna — som har och avses behålla ansvaret för civilförsvarets mobiliseringsberedskap och alltså ytterst skall svara för mobilisering och utrustning av civilförsvarsenheterna — enligt förslaget i huvudsak förlorar sin materielkunniga personal.

Beträffande den beräknade rationaliseringsvinsten hävdar motionärerna att man förbiser möjligheterna till omfattande besparingar inom det decentraliserade förrådssystemet. Den verkliga rationaliseringsvinsten genom omorganisationen av förrådsverksamheten bör enligt motionärerna med hänsyn härtill reduceras till ca 1 milj. kr. per år. Till detta bör enligt deras uppfattning läggas en kostnadsökning som följer av att man centraliserar övningsverksamheten. Några uppgifter om en sådan kostnadsökning redovisas inte i propositionen. Motionärerna uppskattar merkostnaderna för övningar enligt civilförsvarsstyrelsens förslag till minst 4 milj. kr. per år. Totalt sett kommer alltså centraliseringen enligt motionärernas beräkning att medföra en kostnadsökning i storleksordningen 3 milj. kr. per år.

Motionärerna lämnar avslutningsvis vissa synpunkter som de anser ha betydelse vid prövningen. Härvid berörs bl. a. länsberedningens arbete med förslag till organisation för samhällsverksamheten på regional nivå och diskussionen om tillskapandet av ett lokalt civilförsvaret med fast anknytning till kommunerna.

I motionen 1974:1649 av herr Göransson m. fl. (s) erinras om att den föreslagna nya förrådsorganisationen förutsätter investeringar i nya förrådslokaler på utbildningsplatsen. Vidare påpekas bl. a. de samarbetsmöjligheter och vinster som kan utvecklas med kommunernas planering för brand- och katastrofberedskap. Motionärerna anser att riksdagen inte nu bör ta ställning till grunderna för en ny förrådsorganisation.

Vid övervägande av Kungl. Maj:ts förslag har utskottet till en början funnit att riksdagen bör godta detta såvitt gäller riktlinjer för utbildningen inom civilförsvaret. Utskottet har inte heller funnit anledning till erinran mot systemet för övningar (repetitionsutbildning). Beträffande både utbildning och övningar förutsätter utskottet att de ytterligare erfarenheter som kan vinnas under de närmaste åren tas till vara och vid behov föranleder jämkningar i systemet. Vissa enheter bör som föreslagits övas så att de kan mobiliseras särskilt snabbt. Vidare bör enligt utskottets mening vidtas förberedelser som gör det möjligt att kalla in och samöva vissa civilför-

svarsenheter redan före beslut om särskild beredskap, om detta ter sig motiverat av det säkerhetspolitiska läget.

Utskottet tillstyrker att övningsverksamheten i ökad utsträckning centraliseras till anläggningar som är särskilt lämpade för ändamålet. Eftersom övningarna är kortvariga bör övningens art, tillgången på lämpliga övningsanordningar och instruktörer tillsammans med reseavstånden för övningsdeltagarna bli styrande för var en övning skall genomföras. Man bör inte underskatta betydelsen av att övningsdeltagaren får delta i tillämpad övning som äger rum i närheten av mobiliseringsplatsen och det område där den övade enheten skall verka i krig. Utskottet räknar med att omkring hälften av övningsvolymen kommer att vara kvar i länen.

I likhet med departementschefen anser utskottet att civilförsvarets regionala organisation bör byggas upp kring fem anläggningar för utbildning och övningar. Anläggningens chef bör ha en hög grad av självständigt ansvar för verksamheten. Pågående översyn av civilförsvarsstyrelsens organisation bör avvaktas innan man tar slutlig ställning till anläggningarnas organisatoriska ställning i förhållande till civilförsvarsstyrelsen.

Det är naturligt att uppbyggnaden av fem regionala anläggningar för utbildning och övningar får konsekvenser i fråga om förrådshållningen. Särskild utbildningsmateriel kan inte avsättas för anläggningarnas behov. Förrådshållningen måste ske med beaktande bl. a. av att materielen skall kunna utnyttjas för utbildning och övningar och av de rationaliseringsvinster som står att vinna genom regional samordning.

Länsstyrelserna har f. n. ett omedelbart ansvar för civilförsvarets materielberedskap inom länen. Detta har uppenbarligen skapat ett starkt positivt intresse för förrådssituationen, för materielens vård och tillgänglighet vid mobilisering samt för organiserandet av dess distribution till mobiliseringsenheter m. m. Mobiliseringen leds av civilförsvarscheferna, en för varje civilförvarsområde. Vid mobiliseringen har länsstyrelserna en rådgivande och stödjande funktion. Hos länsstyrelserna finns, liksom hos motionärerna, allvarliga farhågor för att en centralisering av förrådssystemet kommer att försämra civilförsvarets beredskap och minska möjligheterna att snabbt få god effekt efter en mobilisering.

Enligt departementschefens mening är det nödvändigt att länsstyrelsernas inflytande över förrådsverksamheten säkerställs på ett bättre sätt än vad som har varit fallet under försöksverksamheten i södra Sverige. Utskottet har samma uppfattning. Förrådsfrågorna har stor betydelse vid mobiliseringsplanläggningen. Fredsekonomiska fördelar kan komma att motsvaras av nackdelar för beredskapen. Uppkommande principiella frågor av detta slag bör avgöras av Kungl. Maj:t.

Utskottet erinrar om att civilförsvaret har ett stort antal mobiliseringsförråd som även i fortsättningen måste finnas spridda i länen. Utöver de fem regionala utbildnings- och förrådsanläggningarna bör dessutom behållas vissa förrådsfilialer, liksom vissa lokala övningsfält.

När det gäller personalbehovet vid länsstyrelsernas försvarsenheter bör,

som departementschefen framhåller, beaktas att de byråinspektörer som nu handlägger förrådsfrågor även har andra uppgifter beträffande mobiliseringsplanläggningen. Enligt utskottets mening bör man också ta hänsyn till att försvarsenheterna har viktiga uppgifter i fråga om planeringen för vår försörjningsberedskap. I betänkandet FöU 1974:22 redovisar utskottet synpunkter beträffande totalförsvarsaspekterna vid samhällsplaneringen som snarast innebär ökande krav på försvarsenheten inom länsstyrelsens planeringsavdelning.

Även beträffande ansvaret för förrådshållningen och uppläggningsplaneringen av denna förutsätter utskottet att det sker ett fortsatt arbete beträffande detaljutformningen. I kommande årsredovisningar för civilförsvaret bör även länsstyrelsernas erfarenheter framgå.

När det slutligen gäller de framtida möjligheterna till ökad integration av förrådsverksamheten inom totalförsvaret, bl. a. på lokal nivå, erinrar utskottet om att riksdagen under höstsessionen har att ta ställning till motionen 1974:280 av herr Wååg m. fl. (s) om gemensam förrådsorganisation för det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret. Motionen remissbehandlas f. n.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag och avslår föreliggande motioner.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motionen 1974:1646, yrkande 1, godkänner de riktlinjer för ett nytt utbildningssystem för civilförsvaret som departementschefen har förordat,
2. att riksdagen med avslag på motionen 1974:1646, yrkande 2 i denna del, godkänner de riktlinjer för ett nytt övningssystem för civilförsvaret som departementschefen har förordat,
3. att riksdagen med avslag på motionen 1974:1646, yrkande 2 i denna del, samt motionerna 1974:1649 och 1974:1650 godkänner de grunder för en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation för civilförsvaret som departementschefen har förordat,
4. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsåtgärder och åtgärder i övrigt som behövs för att genomföra förslagen och som inte innebär ändringar i civilförsvarslagen.

Stockholm den 25 april 1974

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Gustafsson i Uddevalla (s), Pettersson i Kvänum (c), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Glimnér (c), Brännström (s), herr andre vice talmannen Virgin (m), herrar Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Olsson i Asarum (s) och Björk i Gävle (c).

